

Kaivattu teos medialähteiden käytöstä

Erkka Railo & Paavo Oinonen (toim.): Media historiassa. Historia Mirabilis 9, Turun historiallinen yhdistys 2012. 219 s. ISBN 978-952-99637-9-9.

Media-aineistot kuuluvat historian tutkimuksen tavanomaisimpiin lähteisiin, mutta usein aineistotyypin erityispiirteet jäävät pohtimatta. *Media historiassa* on ensimmäinen suomenkielinen teos, joka tarjoaa tähän välineitä. Teos koostuu johdannosta ja kahdeksasta artikkelista, joissa mediahistorian kysymyksiä valotetaan pääsääntöisesti tapausesimerkkien avulla.

Takakansitekstin mukaan teos on suunnattu ”kaikille median ja historian tutkimuksesta kiinnostuneille”. Ennen kaikkea artikkelikokoelma on tervetullut tuki lukuisille sanoma- ja aikakauslehtiaineistoihin pohjaaville opinnäytetyöntekijöille. Tähän liittyy kuitenkin myös Erkka Railon ja Paavo Oinosen toimittaman teoksen puute.

Artikkelikokoelma olisi ehdottomasti kaivannut johdannon, jossa olisi esitelty tarkemmin mediahistoriantutkimuksen keskeisiä käsitteellisiä ja menetelmällisiä lähestymistapoja. Etenkin intermediaalisuuden kaltaisten mediatutkimuksellisten näkökulmien perusteellisempi avaaminen olisi ollut hyödyllistä.

Johdanto olisi vahvistunut myös kansainvälisillä foorumeilla viime vuosina käydyssä mediahistoriallisen keskustelun esittelystä. Nyt mediahistorian erityispiirteitä tarkastellaan ainoastaan kotimaisessa kontekstissa ja pääsääntöisesti historian tutkimuksen lähtökohdista, vaikka kirjoittajina on myös mediatutkijoita.

Yksittäisissä artikkeleissa mediahistoriaa tarkastellaan ennen

kaikkea mediatekstien näkökulmasta. Teoksen punaiseksi langaksi määritelläänkin se, ”millaista tietoa menneisyydestä on mahdollista saada käyttämällä tiedotusvälineitä tutkimuksen materiaalina” (s. 7). Rajaus on perusteltu teoksen kohdeyleisön näkökulmasta, mutta teos olisi hyötynyt mediatekstien tekijöiden eli tässä tapauksessa toimittajien näkyväksi tekemisestä. Nyt heihin viitataan artikkeleissa vain ohimennen.

Journalistisen työn tutkimus ei kosketa yhtä laajaa osaa lukijakunnasta kuin mediatekstien analysoiminen ja niihin liittyvät erityispiirteet. Journalismin historia muodostaa kuitenkin yhden mediahistorian alalajeista, ja media-aineistoja käyttävien historiantutkijoiden olisikin hyvä muistaa, että käytävissä olevia aineistoja määrittävät myös journalistisessa työssä tapahtuneet muutokset. Esimerkiksi syväluotaavia talousanalyysijä on turha etsiä 1900-luvun alun sanomalehdistä, sillä taloustoimittajiksi alettiin erikoistua laajamittaisemmin vasta 1960-luvulta lähtien.

Historiatieteen piirissä käytetyt medialähteet edustavat yleisimmän sanomalehtitekstejä. Media historiassa -kirjassa tuodaan kuitenkin kiitettävästi esiin mediahistoriallisten aineistojen monimuotoisuus. Laura Saarenmaan aineistona on yksi *Me naiset* -lehdessä julkaistu artikkeli, Paavo Oinonen käsittelee yhtä radio-ohjelmaa ja sen toimittajaa, Mari Pajalan tutkimuskohteenä ovat television itsenäisyyspäivän juhlallisuuksia koskeneiden televisio-ohjelmien ohjelmätiedot sekä esitetyt historiadokumentit, ja Maiju Kannisto tarkastelee Kymmenen uutisten aloittamiseen liittyntä merkityskamppailua aikalaistekstien ja muisteluaineistojen valossa.

Sanomalehtiaineistoja käyttävissä artikkeleissakaan ei pitäydytä perinteisessä lehdistöhistoriassa. Aatehistoriallista lähestymistapaa

hyödyntävä Ville Pitkänen kysyy sanomalehtiaineistojen avulla, miten television vaaliohjelmat on eri aikoina käsitetty. Erkka Railo puolestaan esittää, että poliitikkojen henkilökuviin avulla on mahdollista tarkastella sitä, minkälaisia valtaa ne tuottavat ja kenelle.

Artikkelikokoelman muusta linjasta erottuu kaksi tekstiä: Raimo Salokankaan artikkeli suomalaisen mediahistoriallisen tutkimuksen kehityksestä sekä Louis Clercin artikkeli lehdistön käytöstä ulkopoliittikan historian lähteenä. Salokankaan artikkeli on retrospektiivinen katsaus, jonka olisi lyhennettynä voinut hyvin liittää osaksi artikkelikokoelman johdantoa. Clercin artikkeli puolestaan poikkeaa ranskalaisella aineistolla johdannosta painotetusta keskittymisestä suomalaisen mediamaisemaan.

Vaikka kirjan toimittajat tuovat Salokankaan ja Clercin artikkeleiden poikkeavuuden johdannossa esiin, kokoelman yhtenäisyyttä rikkovien tekstien perustelu tuntuu liian helpolta. Yksi ratkaisu olisi voinut olla suomalaista kehitystä kuvaavan katsausartikkelin korvaaminen katsauksella median ja historian välisestä rajanvedosta käytyyn kansainväliseen keskusteluun. Tällaisen tekstin Salokangas olisi pitkän linjan mediahistorioitsijana varmasti voinut kirjoittaa. Media-aineistoja käyttävälle lukijalle tutkimusalan nivominen kansainväliseen keskusteluun olisi tuonut ainakin hyödyllisiä kirjallisuusvinkkejä.

Louis Clercin artikkelin erottaminen olisi puolestaan voitu estää vähentämällä johdannossa painotusta suomalaisen mediaan; peräänkuulutettiinhan jo vuonna 2011 julkaistussa *Medien & Zeit* -lehden kaksiosaisessa teemanumerossa siirtymistä kansallisista transnationaaleihin viestinnän historiaan. Vaikka transnationaalit vaikutteet eivät näy artikkelikokoelman esimerkkitapauksissa, kehityssuunta olisi ollut hyvä esitellä.

Edellä esitetyistä kriittisistä kommenteista huolimatta Media historiassa on hyvä ja odotettu teos, johon mediahistoriallista tutkimus-

ta Suomessa tekevien on syytä viitata. Toivottavaa on, että kirja saa entistä useamman historian tutkijan huomaamaan medialähteiden

erityispiirteet ja tuottaa siten entistä parempia tutkimuksia.

HEIDI KURVINEN